

ICRC

Вступ до міжнародного гуманітарного права (МГП)

Віра Ніколаєнко,
Фахівець з юридичних питань
Делегація МКЧХ в Україні

8 серпня 2022 року

ICRC

Зміст

- Визначення і принципи міжнародного гуманітарного права
- Міжнародне гуманітарне право та інші галузі міжнародного права
 - *Jus ad bellum, Jus in bello*
 - *МГП та МППЛ*
 - *Міжнародне кримінальне право*
- Історія та джерела міжнародного гуманітарного права

ICRC

Визначення МГП

- Галузь **міжнародного публічного права**
- Застосовується під час **збройних конфліктів**
- Складається з норм, які мають на меті, з **гуманітарних міркувань**, обмежити наслідки збройного конфлікту
- **Захищає осіб, які не беруть, або припинили брати участь у воєнних діях та встановлює обмеження на засоби та методи ведення війни.**

Термінологія

- а. Міжнародне гуманітарне право
- б. Jus in bello (право війни, або право під час війни)
- в. Закони та звичаї війни
- г. Право збройних конфліктів

ICRC

Основні принципи МГП

ICRC

Основні принципи МГП

- Рівність воюючих сторін та відсутність взаємності
- Розрізнення
- Запобіжні заходи
- Пропорційність
- Уникнення непотрібних страждань
- Гуманне ставлення

МГП має два відгалудження

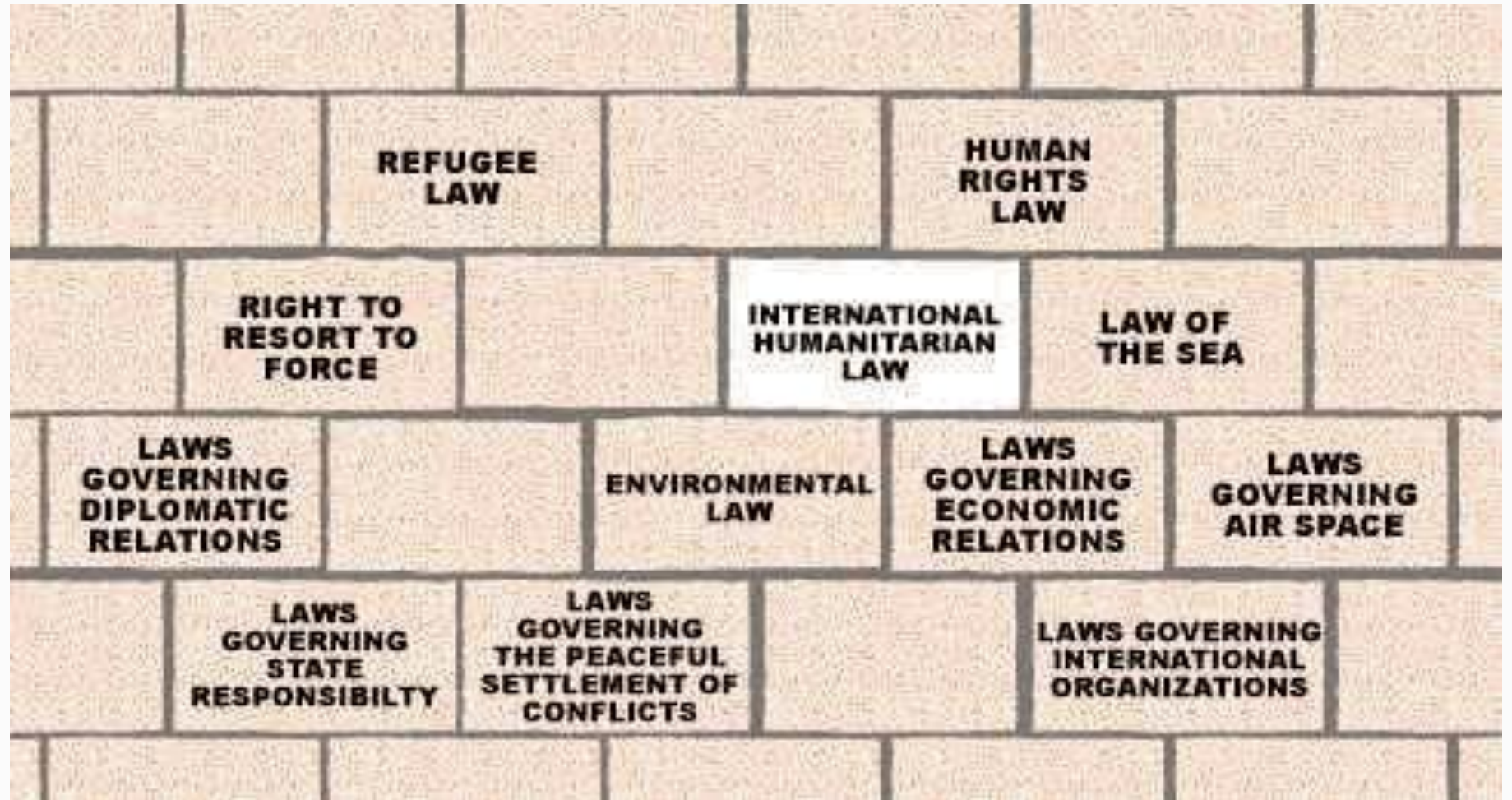
Право Женеви

Норми, що захищають жертв збройних конфліктів, таких як військовий персонал *hors de combat*, та цивільне населення, яке не бере участь або припинило брати безпосередню участь у бойових діях

Право Гааги

Норми, що встановлюють права та обов'язки воюючих сторін під час ведення бойових дій та обмежують засоби та методи ведення війни

МГП в контексті – як галузь міжнародного права

Право прав людини і МГП

- Базуються на одних і тих же принципах і цінностях
- У разі одночасного застосування - взаємно підсилюють один одного, але МГП частіше за все *lex specialis*

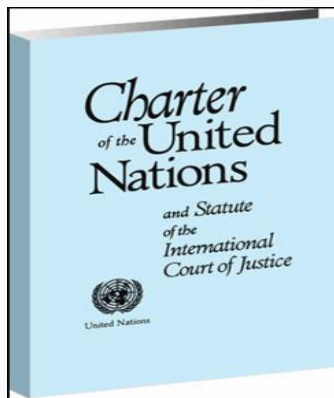
ICRC

Право прав людини і МГП

ППЛ	МГП
Застосовується постійно	Застосовується лише під час збройних конфліктів
Можливі відступлення	Заборона відступлень
Обов'язкове для держав	Обов'язкове для держав та недержавних суб'єктів (усіх “учасників конфлікту” та окремих осіб)
Зосереджене на захисті індивіда	Розглядає індивідів тільки з точки зору того, до якої сторони чи категорії вони належать

Jus ad bellum v. Jus in bello

Право
застосування сили

Війна заборонена

➤ **Jus contra bellum**

ВИКЛЮЧЕННЯ:

- індивідуальна чи колективна самооборона
- санкціонування Радою Безпеки ООН

Право
під час війни

Війна – це факт

- міжнародні норми, які руглюють відносини між воюючими сторонами
- незалежно від законності застосування ними збройної сили

Основне: МГП застосовується незалежно від законності застосування сили згідно з *jus ad bellum*

Міжнародне кримінальне право

- Обов'язок всіх держав дотримуватись і забезпечувати дотримання МГП (спільна ст.1 ЖК, норма 139 ЗМГП)
- Обов'язок карати за серйозні порушення

МГП не регулює детально, як повинно відбуватись кримінальне переслідування і які мають бути покарання у разі порушення МГП. Це задача національного та міжнародного кримінального права.

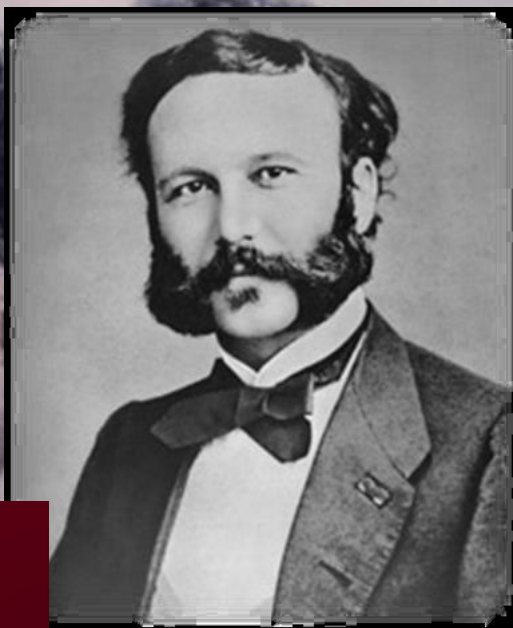

Звідки походить МГП?

- Звичаї та традиції
- Релігійні тексти
- Національні військові кодекси (Кодекс Лібера)
- Спеціальні угоди щодо тривалості конфлікту

різняться відповідно до місця, часу, культури та вірувань, але свідчать про універсальність МГП

1859 Битва під Сольферіно

Анрі Дюнан запропонував 2 ідеї:

- 1. Товариства допомоги, готові турбуватись про поранених під час війни**
- 2. Правила, які захистять комбатантів від наслідків війни**

Джерела МГП

Ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН:

Міжнародні **конвенції**: **договірне право**

Міжнародний **звичай**: **звичаєве право**

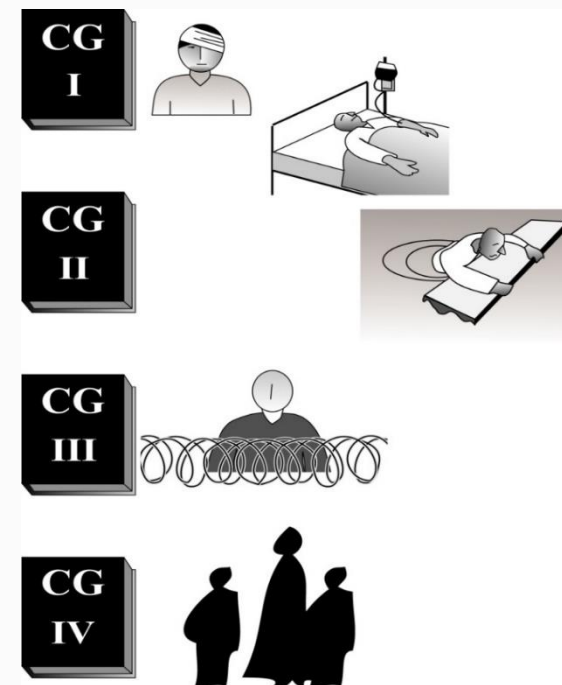
Загальні принципи міжнародного права

Судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм

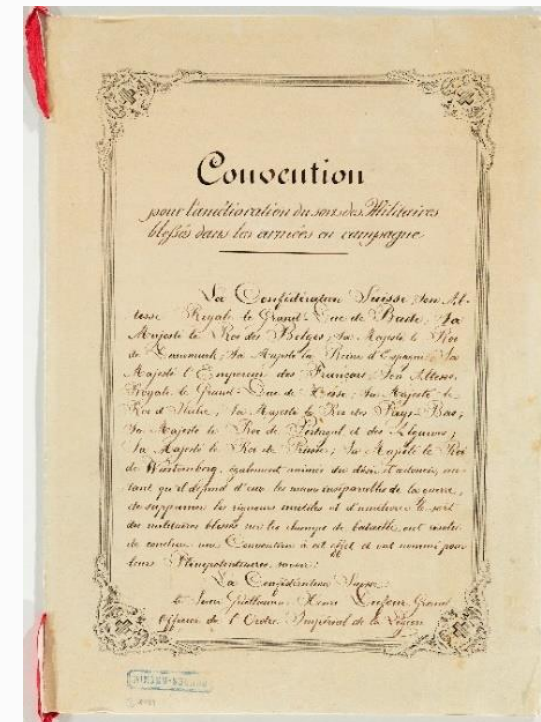
Джерела МГП

Договірне право

- 1864 Перша Женевська конвенція
- 1907 Гаазьке положення
- 1949 Чотири Женевські конвенції
 - ЖК I Поранені та хворі на суші
 - ЖК II Поранені, хворі, особи, які зазнали корабельної аварії на морі
 - ЖК III Військовополонені
 - ЖК IV Цивільні особи (у владі ворога)

- **1954** Конвенція про захист культурних цінностей
 - **1977** Два Додаткових протоколи
 - ДП I МЗК
 - ДП II НМЗК
 - **2005** Третій Додатковий протокол
 - **Конвенції про зброю** (міни, хімічна та біологічна зброя, кластерні боєприпаси, ядерна зброя тощо)
- ... та багато інших

ICRC

Звичаєве право

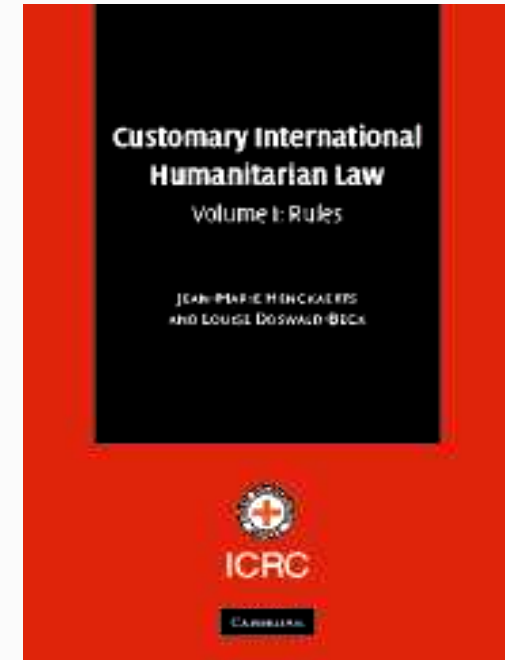
Два утворюючі елементи

- Практика держав
- *Opinio juris*

Дослідження МКЧХ звичаєвого міжнародного гуманітарного права 2005

З визначених **161 норм**:

- Більшість стосується як МЗК так і НМЗК (147 норм)

ICRC

Декларація Мартенса

У випадках, не передбачених договорами (та звичаями), «цивільні особи та комбатанти залишаються під захистом і дією принципів міжнародного права, що впливають із встановлених звичаїв, принципів гуманності і вимог суспільної свідомості».

ICRC

Поняття збройного конфлікту

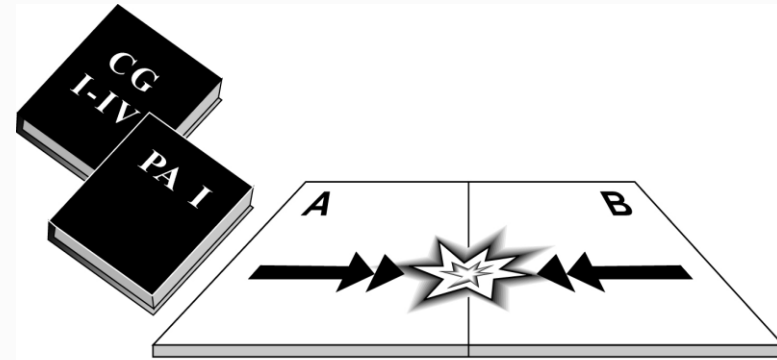
МКТЮ, Справа Тадіча:

“Збройний конфлікт існує тоді, коли має місце застосування збройної сили між Державами або тривале збройне насильство між урядовими силами та організованими збройними групами, або між такими групами в межах Держави.”

Види збройних конфліктів

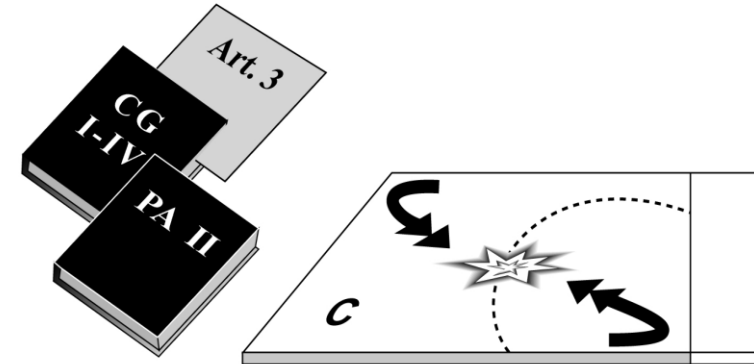
- Міжнародний збройний конфлікт

➔ МГП застосовується

- Неміжнародний збройний конфлікт

➔ МГП застосовується

- Інші ситуації, які не є збройним конфліктом

➔ МГП не застосовується

ICRC

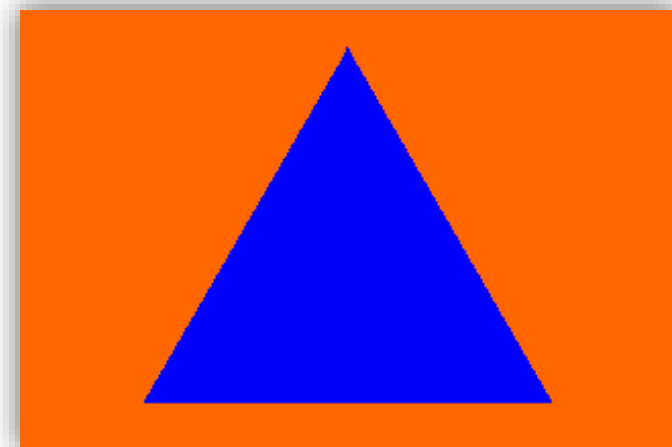
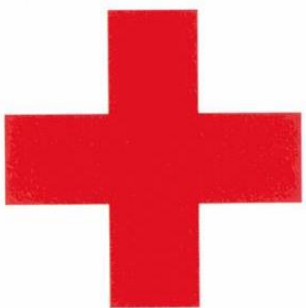
- Класифікація об'єктивна і залежить лише від фактичних обставин (не потрібно оголошення війни)
- Класифікація не залежить від думки сторін
- Одночасно може існувати кілька конфліктів (МЗК/НМЗК)

ICRC

Захисні та
відмітні
емблеми

Функції емблем ЧХ і ЧП

Захисна емблема

- Великий розмір відносно об'єкта
- Відсутність додаткової інформації
- Показує право на захист

Індикативна емблема

- Маленький розмір
- Не розміщуються на наруканих пов'язках, дахах тощо
- Показує приналежність до Руху ЧХ і ЧП

Логотипи компонентів Міжнародного Руху Червоного Хреста й Червоного Півмісяця

ICRC

**Міжнародний комітет
Червоного Хреста (МКЧХ)**

IFRC

**Міжнародна федерація
товариств Червоного Хреста й Червоного Півмісяця
(Федерація)**

**Національні товариства
Червоного Хреста й Червоного Півмісяця**

ICRC

Корисні посилання

Онлайн курс
"Introduction to IHL":

Мобільний додаток, щоб
мати МГП в телефоні:

Сайт МКЧХ:

